

Рамка за откуп на земјиште и надомест (РОЗН)

Далекувод на АД МЕПСО, Македонија

Содржина

1. Вовед	3
2. Опис на проектот	4
2.1 Опис на проектот	4
2.2 Резиме на влијанијата од откупот на земјиште поврзани со Проектот	6
3. Правна и регулаторна рамка	6
3.1 Македонска законодавна рамка	6
3.2 Барања на ЕБОР	10
3.3 Анализа на празнините	11
4. 4. Цели и принципи на РОЗН	17
4.1 Цели.....	17
4.2 Принципи на РОЗН.....	17
5. Процез на ОЗН	19
5.1 Преглед на процесот	19
5.2 Попис на засегнати лица и средства	20
5.3 Социо-економско истражување.....	21
5.4 Матрица на права	21
5.5 Утврдување на вредноста	24
5.6 Плаќање на надомест	24
5.7 Повторно воспоставување на средствата за егзистенција	24
5.8 Подготовка на детален План за откуп на земјиште и надомест.....	25
6. Основни податоци и пописи	25
7. Објавување на информации, учество и консултации.....	26
8. Механизам за поплаки.....	26
9. Имплементација, буџет, следење и известување за РОЗН	26
Прилог 1: Формулар за поплаки	29

1. Вовед

Европската банка за обнова и развој (ЕБОР) ја разгледува можноста да обезбеди финансирање на Македонскиот електропреносен систем оператор (МЕПСО) за проектирање, изградба и работење на 400kV далновод од Битола до македонско/албанската граница. Проектот ги вклучува следниве елементи:

- Проектирање, изградба и работење на нова 400/110kV трафостаница во охридскиот регион.
- Пренасочување на постојниот 110 далновод Битола-Ресен-Охрид-Струга до новата трафостаница во Охрид.
- Надградба на постојната трафостаница во Битола.
- Проектирање, изградба и работење на нов 400kV далновод од Битола до македонско/албанската граница, западно од Охридското Езеро.

Овој документ е Рамка за откуп на земјиште и надомест (РОЗН) за Проектот и ги опишува целите, принципите и планираниот пристап за откуп на земјиште, надомест за економска дислокација и повторно воспоставување на егзистенција на населението. Не се очекува физичка дислокација, така што тоа не е опфатено во оваа Рамка. РОЗН се разликува од Планот за откуп на земјиште и надомест (ПОЗН) бидејќи обезбедува само информации на високо ниво за стандардите коишто процесот на откуп на земјиште и надомест треба да ги исполни во иднина, а не обезбедува детали за сопственоста на земјиштето и влијанијата од откупот на земјиште, бидејќи истите сè уште не се познати. Ќе треба да се подготви детален ПОЗН за Проектот, откако ќе станат достапни деталните информации за дизајнот и ќе можат да се утврдат релевантните основни податоци за засегнатите сопственици на земјиште и на корисниците.

РОЗН е подготвена во согласност со македонското законодавство и барањата на ЕБОР утврдени во Политиката за еколошки и социјални прашања на ЕБОР (2014 година), поконкретно Барањето за изведба 5 за Откуп на земјиште, присилното раселување и економска дислокација (БИ 5). ЕБОР ја идентификуваше применливоста на БИ 5 на Проектот.

Во БИ 5 се наведува дека: „присилното раселување се однесува и на физичката дислокација и на економската дислокација коишто се резултат на откупот на земјиштето потребно за реализација на проектот или ограничување на пристапот до природните ресурси. Раселувањето се смета за присилно кога засегнатите поединци или заедници немаат право да го одбијат откупот на земјиште, којшто ќе доведе до нивна дислокација“.

РОЗН е структурирана како што следува:

- Дел 2: Опис на Проектот – го опишува Проектот и се резимираат потенцијалните влијанија поврзани со економската дислокација;
- Дел 3: Правна и регулаторна рамка – ги опишува рамките на националното законодавство и барањата на ЕБОР и ги идентификува празнините коишто треба да бидат земени предвид
- Дел 4: Цели и принципи на ОЗН
- Дел 5: Процес на ОЗН– го опишува процесот на спроведување на ОЗН
- Дел 6: Основни податоци и попис – презентира информации потребни за подобноста, правата и методите за утврдување на вредноста
- Дел 7: Јавно објавување и консултации
- Дел 8: Механизам за оплаки

- Дел 9: Имплементација, буџет, следење и известување за РОЗН

2. Опис на проектот

2.1 Опис на проектот

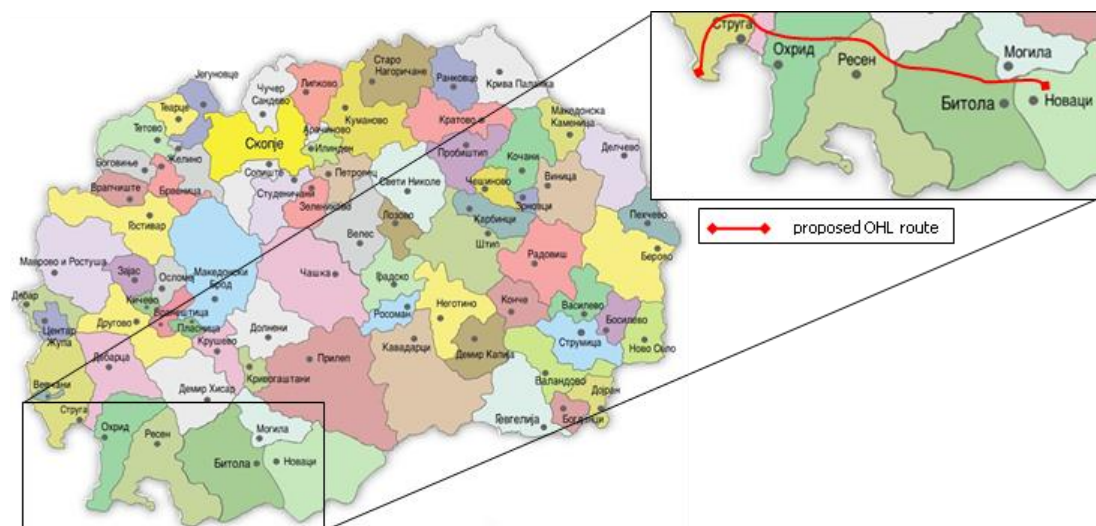
Со цел да се помогне во стабилизацијата на обезбедувањето на електрична енергија низ јужен Балкан и во поширокиот регион, утврдена е потребата за развој на 400 kV далновод којшто ќе поминува низ јужниот дел на Република Македонија и ќе се поврзе со Албанија. Проектот е дел од меѓународно важен коридор за пренос на електрична енергија којшто се протега во правецот исток - запад од Бугарија, Македонија, Албанија до Италија (преку поморски кабел). Овој дел од целокупниот проект за поврзување, ќе вклучи развој на околу 100 км далноводот од постојната трафостаница Битола 2 (којашто, исто така, ќе биде надградена за да се приспособи на новата конекција) во источниот дел од проектната област, што се протега на запад и на север од подрачјето на Охридското Езеро, пред да сврти на југ за да се поврзе со Албанија (каде што завршува проектната област). Исто така потребно е да се изгради нова 400 kV на 110kV трафостаница во регионот во северниот дел на Охридското Езеро, за да се овозможи подобро и постабилно локално снабдување со електрична енергија во овој локален регион.

Општата мапа на проектната област е прикажана подолу. Подетална мапа на коридор може да се добие со консултирање на документацијата на ОВЖССА онлајн на:

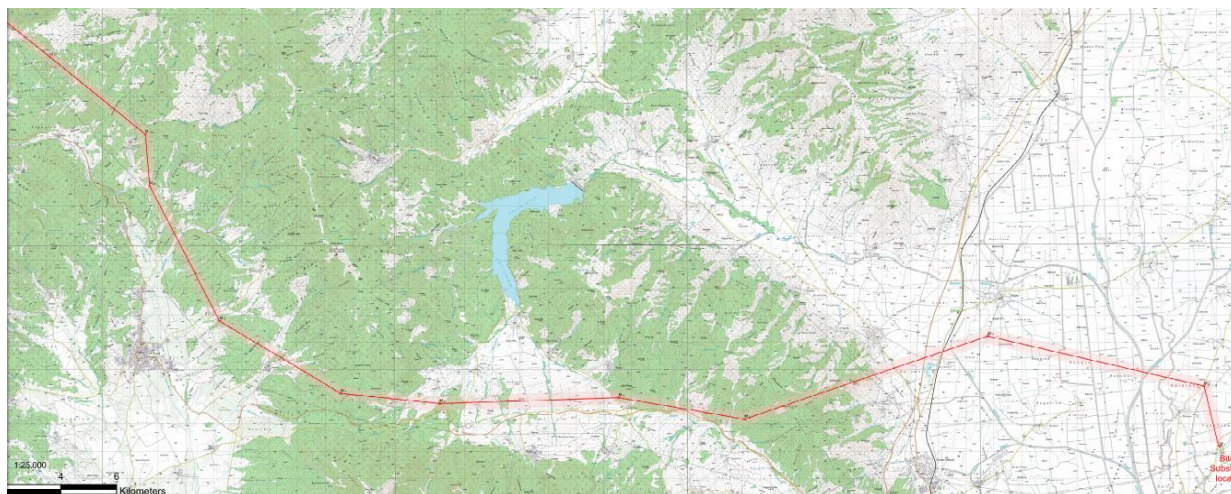
<http://www.mepso.com.mk/en-us/Details.aspx?categoryID=230>

или со контактирање на МЕПСО преку деталите за контакт на крајот од овој документ.

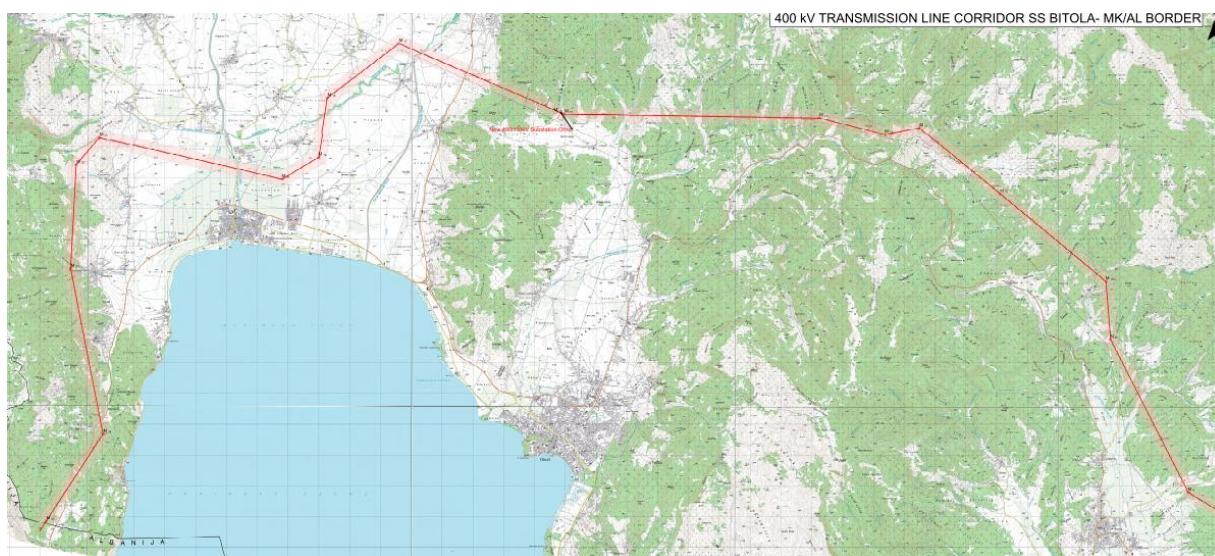
Слика 2.1 – Општа траса на проектот

Мапа 2.1: Траса на проектот (источен - битолски регион)

Мапа 2.2: Траса на проектот (западен - охридски регион)

Извор: Мапи од ОВЖССА (31/1/2013)

Деталниот дизајн на проектот се очекува да започне во септември 2015 година, кога ќе се разгледаат деталните опции на трасата и кога ќе биде утврден дизајнот. Се проценува дека ќе биде потребен период на изградба од 3 години.

2.2 Резиме на влијанијата од откупот на земјиште поврзани со Проектот

Самиот проект ќе има ограничени влијанија врз засегнатите села, но сепак, постои потреба да се откупи земјиште за изградба на трафостаница и кули за далноводот. Барањето за официјални дозволи со приближување на планираната траса во рамките на 500м широк коридор е доставено до надлежните органи. Конкретните локации на кулите не се познати во оваа фаза, но се претпоставува дека ќе има 250 кули по должината на коридорот. МЕРСО ќе продолжи да работи со проектантите веднаш штом ќе заврши набавката, со цел да се идентификуваат локациите на кулите, да се минимизираат влијанијата од откупот на земјиште каде што е можно, и на крајот да се идентификуваат сопствениците на засегнатите земјишни парцели. Врз основа на информациите за коридорот, се проценува дека приближно 50-60% од земјиштето по должината на коридорот е во државна сопственост што ќе го олесни процесот на откуп и ќе има помало влијание врз поединечните сопственици на земјиште. Постојат информации за пасење на земјиште во државна сопственост по должината на границите на предложениот Национален парк Јабланица и има докази според кои жителите на селата ги користат шумските ресурси, па пристапот до нив може да биде привремено засегнат во текот на фазата на изградба. Врз основа на посетата на локацијата во мај 2015 година, остатокот од земјиштето е во приватна сопственост и се користи како пасишта или е обработено за земјоделски цели. Врз основа на посетата на локацијата, коридорот овозможува избегнување на села и населби, така што не предвидено физичка дислокација во оваа фаза.

Повеќе детали за откупот на земјиштето се дадени во Дел 6 подолу.

3. Правна и регулаторна рамка

Проектот ќе ги исполни барањата и ставовите на националното законодавство и политиките на ЕБОР, особено БИ 5 на ЕБОР за Откуп на земјиште, присилно раселување и економска дислокација .

3.1 Македонска законодавна рамка

Законот за експропријација (Службен весник на РМ бр.95/12, 131/12, 24/13, 27/14 и 104/15) го регулира процесот на експропријација на имот, вклучувајќи земјиште, згради и други објекти – имоти за цели на изградба и активности од јавен интерес. Клучните аспекти на Законот се како што следува:

- Надомест - надоместот се утврдува врз основа на член 18 од Законот: „за експроприраната недвижност припаѓа праведен надомест кој не може да биде понизок од пазарната вредност на недвижноста. Пазарната вредност на недвижноста се утврдува под услови и начин утврдени со овој закон, според методологија, правила и стандарди согласно со Законот за процена“.

Член 18 исто така наведува дека „правото да се бара надомест за експроприрана недвижност не застарува“.

Во член 37 се вели дека пазарната вредност на експроприраните недвижности и на недвижностите што се даваат како надомест, ја утврдува овластен проценувач согласно со Законот за процена.

Надоместот за експроприраната недвижност се утврдува по правило во пари, доколку предлагачот и поранешниот сопственик поинаку не се договорат.

Сопственикот на недвижноста што се експроприра има право на надомест и за насадите, посевиите, шумите на земјиштето и плодовите, доколку истите не влегле во пазарната цена на земјиштето. Вредноста на насадите, плодовите и други производи обично се пресметува како посебна ставка под штета.

Сопственикот на недвижноста што се експроприра нема право на надомест за вложувањата што ги извршил по денот кога му е доставен предлогот за експропријација. (датум на пресек) чл. 40 од З.Е.

Ако се експроприра недвижност во која се врши дејност, при определувањето на надоместот се зема предвид и штетата што се трпи заради прекилот на дејноста како и штета што настанала заради промена на локацијата, ако таква настане. Висината на овој износ ја определува вешто лице во секој конкретне случај, согласно Законот за вештачење.

ПОСТАПКА ЗА ЕКСПРОПРИЈАЦИЈА

I. Предлог за ПОТПОЛНА експропријација, за столбните места предвидува, кога експропријацијата се врши за изградба на објекти од јавен интерес или објект за вршење дејност која е од јавен интерес, или обезбедување јавна услуга од областа на енергетиката, минералните сировини и телекомуникациите, Предлогот за потполна експропријација да го поднесува Државниот правобранител на Р.М. по претходна Иницијатива од правното лице кое има намера да го реализира јавниот интерес.- АД МЕПСО-Скопје!

Иницијативата АД МЕПСО-Скопје, се доставува до Влада на Република Македонија и треба да ги содржи следните акти и информации:

- Податоци за недвижноста на која се однесува Иницијативата
- Геодетски елаборат за нумерички податоци за недвижноста
- Пазарна вредност на недвижноста утврдена од овластен проценител согласно чл. 37 од З.Е. (Закон за експропријација)
- Извод од Актот за планирање на просторот

По прифаќање на иницијативата од страна на Влада на Р.М. подносителот на иницијативата треба да депонира средства во висина на проценетата вредност на недвижноста која треба да се експроприра, на депозитна сметка на органот на државната управа од областа на енергетиката и минералните сировини, односно на депозитна сметка на единицата на локалната самоуправа во рамките на трезорската сметка, заради покренување на постапката за експропријација.

- ПРЕДЛОГОТ ЗА ЕКСПРОПРИЈАЦИЈА СОДРЖИ ПОДАТОЦИ ЗА:
 - Предлагачот на експропријацијата
 - Недвижноста за која се предлага експропријација

- Сопственикот на недвижноста (име, назив, живеалиште, престојувалиште, седиште)
- Носителите на други имотни права на недвижноста (име, живеалиште, престојувалиште, седиште)
- Видот на објектот или изведувањето на работите за кои се предлага експропријација.
- ТЕК НА РАСПРАВАТА:
 - Постапката кога сопственикот на недвижноста и барателот или предлагачот се повикуваат за да се утврди постоењето на јавен интерес, правото на сопственост и други имотни права, видот и износот на потребниот надомест. Органот за експропријација закажува и одржува расправа по предлогот во рок кој не смее да биде подолг од 15 дена сметано од денот на доставување на Предлогот до сопственикот на недвижноста, и(ли) носителите на други имотни права врз недвижноста согласно чл. 29 од З.Е. Органот што ја води постапката за експропријација воедно е должен во рок од 5 дена по приемот на предлогот за експропријација, истиот заедно со геодетскиот елаборат од членот 26 точка 3 од З.Е. овој закон да го достави до Агенцијата за катастар на недвижности заради прибележување на предлогот за експропријација, согласно чл. 28 ст. 2 од З.Е.
 - Расправата може да заврши со спогодба за плаќање на надомест, која што ја содржи висината и рокот во којшто треба да биде исплатен.
 - Ако не се постигне спогодба, органот за експропријација ќе донесе решение за експропријација во рок од најмногу 15 дена од денот на приемот на предлогот за експропријација.
 - Против ова решение може да се поднесе ТУЖБА до Управен суд на Република Македонија, во рок од не подолг од 15 дена од денот на ДОСТАВУВАЊЕТО на решението, согласно чл. 32 од З.Е.
 - Управниот суд по приемот на тужбата против решението за експропријација е должен препис од тужбата заедно со прилозите во рок од 3 дена да ги достави на одговор до тужениот орган на управата кој го донел решението во прв степен кој пак е должен во рок од 8 дена од денот на приемот на барањето од Управниот суд да достави одговор до Управниот суд со сите списи што се однесуваат на предметот. По приемот на списите, Советот кој одлучува по тужбата е должен да донесе Одлука во рок не подолг од 30 дена од приемот. Жалбата изјавена против одлуката на Управниот суд заедно со списите по предметот, тој е должен без одлагање во рок не подолг од 3 дена по приемот да ги достави до Вишиот Управен суд. Советот во Вишиот Управен суд кој одлучува во втор степен по Жалбата е должен да одлучи во рок не подолг од 30 дена од приемот на списите по предметот.
 - Ако не се постигне спогодба, органот за експропријација е должен во рок од осум дена по правосилноста на решението за експропријација да закаже расправа заради одлучување за надоместот.
 - Ако и по одржаната оваа расправа, не се постигне спогодба, органот за експропријација е должен во рок од 8 дена, предметот заедно со сите списи да го достави до стварно и месно надлежниот граѓански суд, заради утврдување на висината на надоместот.

II. Предлог за НЕПОТПОЛНА експропријација опфаќа воспоставување на право на службеност под и околу безбедносниот коридор на Далекуводот и право на привремено завземање на земјиште за пристапни патишта до столбните места

ПРЕДЛОГОТ ЗА ВОСТАНОВУВАЊЕ НА ПРАВОТО НА СЛУЖБЕНОСТ за потребите на

1. Безбедносниот коридор на Далекуводот, како и за
 2. Пристапните патишта за изградба на столбовите
- ГО ПОДНЕСУВА НОСИТЕЛОТ на проектот на Линиска инфраструктурна градба, што значи АД МЕПСО-Скопје.

ПРАВНА РЕГУЛАТИВА

- Од материјално правен аспект, освен:

1. Уставот на Република Македонија,
2. Законот за сопственост и други стварни права,
3. Законот за облигациони односи и
4. Законот за експропријација

Областа што е предмет на интерес на РОЗН е регулирана и со други материјални закони, кои содржат конкретни одредби и други релевантни правни ставови што се од важност за утврдување на статусот и правата за откупот на земјиштето низ кои минува далекуводот.

* **Конкретно станува збор за:**

5. Законот за градежно земјиште,
6. Законот за просторно и урбанистичко планирање,
7. Законот за денационализација,
8. Законот за приватизација и закуп на градежно земјиште во државна сопственост,
9. Законот за закуп и концесии,
10. Законот за земјоделско земјиште,
11. Законот за шумите и шумското земјиште,
12. Законот за водите,
13. Законот за наследување,
14. Законот за процена и
15. Законот за вештачење.

- Од формален, процедурално-правен аспект од значење за динамиката во спроведување на РОЗН се уште и

16. Законот за општа управна постапка (согласно кој се води првостепената управна постапка за експропријација пред месно надлежниот орган на управата)
17. Законот за Управните спорови (согласно кој се водат постапките во втор и во трет степен по Тужба и Жалба од заинтересираните лица З.Л. пред Управниот и Вишиот Управен суд на Р.М.),
18. Законот за градење, (согласно кој пред Министерството за транспорт и врски на Р.М. АД МЕПСО-Скопје се аплицира за добивање на Одобрение за градба за да може да отпочне градбата на истиот, како и за Употребна дозвола за да може Далекуводот да се пушти под напон)
19. Закон за вонпарнична постапка (согласно кој се водат граѓанските постапки во прв, втор степен, пред граѓанските судови со општа, стварна и месна надлежност (Основни и Апелациски) за утврдување на висината на надоместокот, ако не се постигне спогодба во управната постапка)
20. Закон за парнична постапка (согласно кој се водат граѓанските постапки во прв, втор и во трет степен, пред месно и стварно надлежните Судови за утврдување на висината на штетите што настануваат при изградба на нови ДВ, реконструкција на старите ДВ и при тековно одржување на постоечките ДВ, за утврдување на висината на обештетувањето (причинетите штети) ако за ова прашање не се постигне непосредна спогодба, и
21. Закон за катастар на недвижности (согласно кој се врши прибележување на идната градба (конкретно ДВ), а врз основа на предлог и понуда и приложените

геодетските елаборати со нумерички податоци, како и запишување на правата врз недвижностите, конкретно високонапонските Далекуводот, како Линиски инфраструктурни градби (ЛИО) кои представуваат објекти од прва категорија, согласно Законот за градење!

- Со Уставот, пак, се гарантира правна заштита на сопственоста и се утврдува дека никому не можат да му бидат одземени или ограничени сопственоста и правата кои произлегуваат од неа, освен кога се работи за јавен интерес утврден со закон. Во случај на експропријација на сопственоста или во случај на ограничување на сопственоста, се гарантира праведен надомест кој не може да биде понизок од пазарната вредност.
- Според Законот за сопственост и други стварни права (Службен весник на РМ бр. 18/01, 31/08, 92/08, 139/09 и 35/10) никој не може да биде лишен од неговото/нејзиното сопственичко или правата кои произлегуваат од него, освен кога се работи за јавен интерес утврден со закон и со актите за просторно планирање. Во случај на лишување или ограничување, се гарантира праведен надомест за сопственоста во согласност со пазарната вредност во периодот на експропријација.
- Според Законот за облигациони односи (Службен весник на РМ бр. 18/01, 78/01, 04/02, 59/02, 05/03, 84/08, 81/09, 161/09) оштетеното лице може да побара надомест од лицето што е виновно за настанувањето на ризикот од штета, или од лицата од кои е отстранета штетата, но од овие последните не повеќе од користа што ја имале од отстранувањето на штетата.
- Согласно чл. 49 (консолидиран текст) од Законот за земјоделско земјиште (Сл. Весник на Р.М бр. 135/07, 17/08, 18/11, 42/11, 148/11, 95/12, 79/13, 106/13, 164/13, 39/14, 130/14, 166/14, 72/15, и 98/15) за да воопшто може да отпочне со постапката за обезбедување на одобрение за градење
- АД МЕПСО има обврска ПРЕТХОДНО да изврши ПРЕНАМЕНА на земјоделското земјиште (“ЗЗ”) што се протега долж целата траса на Далекуводот, во градежно неизградено земјиште (“ГНЗ”)! Ова пак согласно важечката законска регулатива значи дека штом Актот за пренамена на деловите од катастарските парцели на кои се градат столбовите од “ЗЗ” во “ГНЗ” биде објавен во Службен весник на Република Македонија, овластениот проценител има обврска да го утврдува надоместокот за земјиштето под столбовите опфатени со потполната експропријација како за градежно а не како за земјоделско земјиште!

3.2 Барања на ЕБОР

Во БИ 5 на ЕБОР за Откуп на земјиште, присилно раселување и економска дислокација, се наведува дека „присилното раселување се однесува и на физичката дислокација и на економската дислокација коишто се резултат на откупот на земјиштето потребно за реализација на проектот или ограничување на пристапот до средствата за егзистенција и природните ресурси“.

„Раселувањето се смета за присилно кога засегнатите поединци или заедници немаат право да го одбијат откупот на земјиште, коешто ќе доведе до нивна дислокација“.

„Дислоцираните лица можат да се класифицираат како лица“ i) кои имаат формално законско право врз земјиштето (вклучувајќи ги тука обичајните и традиционалните права признаени од националните закони); ii) кои немаат формални законски права врз земјиштето во периодот на попис, но кои полагаат право на него кое е признато или кое може да се признае во согласност со

националните закони; или iii) кои немаат никакво признаено законско право или кои не полагаат право врз земјиштето кое го владеат“.¹

Во БИ 5 се опфатени следниве цели:

- секогаш кога тоа е можно, да се избегне или барем да се сведе на минимум присилното раселување преку разгледување на алтернативни проектни решенија
- да се ублажат негативните општествени и економски последици од откупот на земјиштето или од ограничувањата на засегнатите лица за користење и пристап до земјиштето преку: i) обезбедување на надомест за загуба на средства во износ на трошоците за раселување; и ii) осигурување дека активностите за раселување се спроведени со соодветно објавување на информации, консултации и информирано учество на засегнатите лица
- да се подобрат или барем да се вратат средствата за егзистенција и животниот стандард на дислоцираните лица на нивото пред почетокот на проектот, преку мерки што може да се базираат на плати и/или на претприемништво, со цел да се помогне одржливото подобрување на нивниот социо-економски статус
- да се подобрат животните услови на дислоцираните лица преку обезбедување на соодветно домување со загарантирано задржување на местата на преселба

3.3 Анализа на празнините

Подолу е дадена споредба помеѓу националното законодавство и барањата на ЕБОР за да се потенцираат разликите во политиките. РОЗН е дизајнирана со цел да ги исполни барањата од националното законодавство и ЕБОР, меѓутоа онаму каде што има празнини, процесот на РОЗ ќе ги следи повисоките стандарди кои во повеќето случаи ќе бидат барањата на ЕБОР. Табелата подолу ги резимира разликите со празнините каде што треба се следат барањата на ЕБОР.

¹ БИ 5 на ЕБОР: „Во оние кои немаат признаено законско право или кои не полагаат право на сопственост на земјиштето коешто го владеат можат да спаѓаат вообичаени корисници, сточари, внатрешно раселени лица или лица кои без формални законски права полагаат право на сопственост или користење на земјиштето и други лица кои може да полагаат право на плодуюживање или обичајно право врз засегнатото земјиште или другите ресурси коишто не се признаени или коишто не можат да се признаат според националните закони“.

Прашање	Македонски закони	ПЕСП на ЕБРД (2014)	Идентификувани празнини	Предлог мерки за премостување на празнините
Присилно раселување, физичка и економска дислокација	Законот за експропријација ги регулира сите прашања поврзани со откуп на земјиште и ограничувања на користење на земјиште. Во некои случаи законите на посебни сектори како што, законот за енергетика, законот за сопственост и други стварни права, законот за облигациони односи го регулираат откупот на земјиштето. Фокусот на овие закони е главно на процесот на надоместување на загуба (во пари или во натура) на засегнато земјиште, недвижност, средства и загуби на луѓето со правно признаени права и полагање на права.	<p>Физичка дислокација – релокација или загуба на живеалиште и/или</p> <p>Економска дислокација – загуба на средства или ресурси, и/или загуба на пристап до средства или ресурси што доведува до губење на извори на извори на приходи или средства за егзистенција</p> <p>Се признава и формалното и неформалното користење на земјиштето и треба да се надомести со трошоци за замена. Надоместот може да биде во пари или во натура.</p>	<p>Дополнителните влијанија од откуп на земјиште и ограничувања на користење на земјиште се само индиректно опфатени во македонското законодавство.</p> <p>Воведени се мерки за надоместување наместо одредби за помош при раселување и/или повторно воспоставување на средствата за егзистенција.</p> <p>Сепак, некои аспекти од помошта при раселување и/или повторно воспоставување на средствата за егзистенција можат да се обезбедат според националното законодавство.</p>	Обезбедување на мерки за помош при раселување, признавање на неформални живеалишта и средства за егзистенција и активности за повторно воспоставување на средствата за егзистенција, надомест во износ на трошоците за замена.
Откуп на земјиште ограничувања на користење на земјиште	<p>Законот за експропријација го регулира откупот на недвижен имот (вклучувајќи земјиште, живеалишта и други структури). „Потполна“ експропријација се спроведува преку законодавството, а „непотполна“ експропријација значи службеност врз имот или привремено заземање за одреден временски период.</p> <p>Законот за сопственост и други стварни права и Законот за облигациони односи можат делумно да ги опфатат прашањата поврзани со ограничувања</p>	Присилно раселување може да се случи како резултат на откуп на земјиште што доведува до физичка и/или економска дислокација, вклучувајќи и откуп на имот и имотни права; или како резултат на ограничувања на користење на земјиште што доведува до физичка и/или економска дислокација.	Законот за сопственост и други стварни права и/или Законот за облигациони односи можат потенцијално да се искористат за да ја опфатат економската дислокација, преку обезбедување на надомест на штета или загуби. Меѓутоа, тоа ќе треба да се процени врз база на секој поединечен случај.	Законот за сопственост и други стварни права и/или Законот за облигациони односи треба да се користат секогаш кога е можно како законска основа за обезбедување на надомест на штета или загуби како резултат на економска дислокација. Бидејќи постои висок ризик неформалните средства за егзистенција да не бидат надоместени според

Прашање	Македонски закони	ПЕСП на ЕБРД (2014)	Идентификувани празнини	Предлог мерки за премостување на празнините
	на користење на земјиште што доведува до физичка или економска дислокација. Во овие случаи се обезбедува надомест на одредена штета и загуби.			националното законодавство, оваа РОЗН ќе се искористи за да се осигури управување со оваа област во согласност со барањата на ЕБОР.
Објавување на информации, консултации и информирано учество на засегнатите лица	Според Законот за просторно и урбанистичко планирање и постапката за подготовка и одобрување на ОВЖС, се организираат јавни расправи на кои луѓето можат да добијат информации за проектот. Органот за експропријација треба да ги информира засегнатите лица со формални законски права и законски призаени полагања на права пред да се донесе решението за експропријација. Потоа, засегнатите лица се покануваат на состанок на кој им се презентираат фактите кои се релевантни за експропријацијата. Обично се одржуваат поединечни состаноци за да се утврди надоместот.	На засегнатите лица (мажи и жени) треба да им се даде можност да учествуваат во барањата за подобност, да преговараат за пакетите за надомест, помошта при раселување, соодветноста на предложените локации за преселба и предложената временска рамка. Активностите за консултации ќе продолжат во текот на имплементацијата, следењето и евалуацијата на исплатата на надоместот и раселувањето. Клиентот треба да ги консултира засегнатите лица за откупот на земјиште; прашањата поврзани со раселување и средства за егзистенција и треба да ги објави релевантните документи во различни фази од проектот. Консултациите треба да бидат значајни и и инклузивни овозможувајќи учество на сите групи и сегменти на засегнати лица.	Јавните расправи можат да се одржуваат само на ниво на општини (не на ниво на заедници) и истите не се објавуваат директно на засегнатите лица туку на пошироката јавност. Законот за експропријација не бара одржување јавни консултации со ниту една категорија на засегнати лица во текот на постапката за експропријација. Оние кои немаат признаено законско право или кои не полагаат право врз земјиштето кое го владеат или го користат се целосно надвор од процесот на експропријација и не се информираат ниту се консултираат во врска со истиот.	Плановите за консултации со сите категории на засегнати лица според барањата на ЕБОР ќе бидат договорени и вклучени во сите планови кои се однесуваат на откуп на земјиште, раселување или повторно воспоставување на средствата за егзистенција. Сите консултативни состаноци одржани при подготовката и имплементацијата на рамките и плановите ќе бидат добро документирани.
Повторно воспоставување на средствата за	Законот за експропријација предвидува обезбедување на надомест за деловни загуби во текот на периодот на	Средствата за егзистенција можат да се состојат од приходи базирани на плата и/или приходи	Средствата за егзистенција остварени од поединци, семејства и/или заедници од	Неформалните приходи и средства за егзистенција ќе се проценуваат преку

Прашање	Македонски закони	ПЕСП на ЕБРД (2014)	Идентификувани празнини	Предлог мерки за премостување на празнините
егзистенција	<p>транзиција, како и за штети како резултат на промена на локацијата.</p> <p>Загубите се одредуваат за секој посебен случај во согласност со Законот за процена.</p> <p>Законот ги признава само формалните извори на приход и средства за егзистенција.</p>	<p>остварени од поединци, семејства и/или заедници од искористување на ресурсите.</p> <p>Се признаваат и формалните и неформалните средства за егзистенција и за нив е потребен соодветен надомест или мерки за нивно повторно воспоставување.</p>	<p>искористување на ресурсите, вклучувајќи ги и неформалните приходи и средства за егзистенција не се признаени во Законот за експроприација.</p>	<p>спроведување на попис и истражување и соодветни мерки за подобрување или барем повторно воспоставување, кои мерки ќе бидат вклучени во плановите за раселување и/или повторно воспоставување на средствата за егзистенција.</p> <p>Ќе се земат предвид алтернативни средства за егзистенција и истите ќе се понудат онаму каде што е соодветно.</p>
Подготовка на Акционен план за раселување	<p>Не постои законско барање за подготовка или одобрување на АПР</p>	<p>Кога точната природа или обемот на откуп на земјиште или ограничувања на користење на земјиште сè уште не се познати, ќе се подготви Рамка за раселување и/или повторно воспоставување на средствата за егзистенција.</p> <p>Откако ќе бидат дефинирани компонентите на проектот и ќе бидат достапни потребните информации, рамката ќе служи како основа за подготовка на детален Акционен план за раселување или План за повторно воспоставување на средствата за егзистенција.</p>	<p>Барање за целосно транспарентен, отворен или праведен пристап во однос на подготовката на Акциониот план за раселување, вклучувајќи го и економското дислоцирање.</p>	<p>Бидејќи во моментот се достапни ограничени информации и проектот сè уште е во фаза на физибилити студија, усвоена е Рамка за откуп на земјиште и надомест која ќе се користи. По деталниот дизајн, оваа рамка ќе се користи за да се осигури транспарентен откуп, процес на исплата на надомест за откуп на земјиште и економска дислокација.</p>
Механизам за поплаки	<p>Законот за експроприација ги опфаќа жалбите кои ги поднесуваат</p>	<p>Овој механизам на поплаки ќе биде воспоставен колку што е</p>	<p>Не постои конкретно барање во националното</p>	<p>Ќе се имплементира конкретен механизам за</p>

Прашање	Македонски закони	ПЕСП на ЕБРД (2014)	Идентификувани празнини	Предлог мерки за премостување на празнините
	<p>засегнатите лица. Тоа вклучува второстепени жалби до Вишиот административен суд.</p> <p>Во пракса, засегнатите лица често комуницираат со Предлагачот на експропријацијата во текот на постапката за експропријација во врска со нивните конкретни поплаки и со цел да се постигнат спогодби пред поднесување на жалби или излегување на суд.</p>	<p>можно во порана фаза на процесот, за навремено да се добијат и да се разгледаат специфичните поплаки во врска со надоместот и релокацијата покренати од раселените лица и/или членовите на засегнатите заедници, вклучувајќи и механизам за ресурси дизајниран за решавање на спорови на непристрасен начин.</p>	<p>законодавство за воспоставување на независен механизам за поплаки според барањата на ЕБОР.</p>	<p>поплаки кој ќе се применува за прашања и коментари поврзани со раселување и средства за егзистенција.</p>
Ранливи групи	<p>Ранливите лица имаат право на социјална помош која вклучува сместување во засолништа и пристап до други услуги според Законот за социјална заштита. Друг закон обезбедува помош за подобрување на животниот стандард преку пристап до здравствена заштита, образование и лични документи. Во ниеден закон не е предвидено Предлагачот на експропријацијата да обезбеди помош вон националниот систем за социјална заштита.</p>	<p>Ранливите групи треба да се идентификуваат и треба да се преземат активности за да се осигури дека ранливите групи не се обесправени во процесот и дека се целосно информирани и свесни за нивните права и можат да имаат еднаква корист од можностите и бенефициите при раселување.</p>	<p>Лицата кои немаат формални права или кои не полагаат право врз земјиштето не се признаени со закон. Нивните потреби можат да се решат преку социјална помош или други услуги. Неформалните средства за егзистенција исто така не се признаени во националното законодавство.</p>	<p>Ранливите поединци и групи ќе бидат идентификувани и нивните потреби ќе бидат оценети во однос на откупот на земјиште и повторно воспоставување на средствата за егзистенција. Консултациите ќе бидат инклузивни и ќе бидат преземени мерки за ублажување и минимизирање на влијанијата од проектот поврзан со откуп на земјиште и средствата за егзистенција.</p>
Проценка на средства	<p>Надоместот за недвижниот имот е според пазарната вредност која се проценува од страна на овластени проценители.</p> <p>Надоместот за средствата кои немаат пазарна вредност (бунари, огради и потпорни ѕидови) се утврдува во согласност со нивната градежна вредност.</p>	<p>Надоместот се пресметува во износ на вкупните трошоци за замена, вклучувајќи ги и трошоците за транскацијата поврзани со повторно воспоставувањето на тие средства.</p> <p>Кога пазарите на земјиште се во формативна фаза, клиентите</p>	<p>Законот за експропријација не го споменува конкретно надоместот на трошоците за регистрација и пренос на даноци.</p>	<p>Пристапот за откуп на земјиште и економска дислокација транспарентно ќе го опише методот на утврдување на вредноста и ќе утврди дека надоместот ќе ги вклучува трошоците за регистрација во Агенцијата за катастар на недвижности или</p>

Прашање	Македонски закони	ПЕСП на ЕБРД (2014)	Идентификувани празници	Предлог мерки за премостување на празниците
	Законот предвидува надомест за закуп или привремено користење на земјиште.	треба да побараат проценка од страна на надворешни независни професионални проценители.		друг релевантен регистар и ќе ги вклучува сите административни такси и даноци.

4. 4. Цели и принципи на РОЗН

4.1 Цели

Целите на процесот на ОЗН се како што следува:

- избегнување или минимизирање на раселувањето, економската дислокација
- разгледување на изводливи алтернативни решенија на проектот
- ублажување на негативните општествени и економски влијанија од откупот на земјиштето
- обезбедување на навремен надомест за загубата на имотот во износ на трошоците за замена
- да се подобрат или барем повторно да се воспостават средствата за егзистенција и животниот стандард

4.2 Принципи на РОЗН

Клучни принципи врз коишто ќе се темели процесот на ОЗН се следниве:

- Повторно воспоставување на средствата за егзистенција и надоместокот на засегнатите лица (ЗЛ) ќе се спроведе во согласност со македонското законодавство и барањата на ЕБОР
- Ќе се земе предвид и ќе се ублажи и физичката и економската загуба
- Краткотрајните влијанија коишто се однесуваат на временото запоседнување на земјиштето поради изградба, исто така може да вклучуваат надоместоци или друга помош
- Ќе се утврдат правата на сите категории на засегнатите лица (вклучувајќи ги и неформалните корисници на земјиште)
- Ќе се користат робустни методи за да се процени вредноста на засегнатите средства или ресурси или на пристапот до нив и влијанијата врз егзистенцијата, вклучувајќи за таа цел независни квалификувани страни.
- Засегнатите имоти и структури ќе се надоместат независно од формалното право на истите
- Средствата за егзистенција и животниот стандард на засегнатите лица ќе се подобрат или барем ќе се вратат на ниво пред почетокот на проектот
- Сите сопственици, лицата под чие владение е земјиштето и корисниците на засегнатото земјиште и структури кои на датумот на пресек имале или немале целосно признаени сопственички права, имаат право на надомест, повторно воспоставување на средствата за егзистенција и/или помош
- Исто така ќе се усвојат постапки за да се обештетат ЗЛ за коишто може да се утврдат сопственички права врз земјиштето, како и за имотот чишто сопственици останале непознати на датумот на пресек
- Ќе се обезбеди надомест пред да се превземе било каква активност којашто се однесува на релокацијата или на пристапот до земјиштето
- МЕПСО ќе го финансира надоместот и сите активности утврдени во РОЗН
- Ќе се документираат сите трансакции за стекнување на правата врз земјиштето, како и мерките за надомест, активностите за повторно воспоставување на средствата за егзистенција и друга помош
- На ЗЛ ќе им се даде можност да учествуваат во процесите на носење на одлуки преку процеси на инклузивни и значајни јавни консултации.

- За ЗЛ ќе се востанови посебен механизам за поплаки и сите прашања, барања или поплаки ќе бидат регистрирани во датотеката за поплаки
- Ќе се воспостават постапки за следење и евалуација со цел да се измери ефикасноста на мерките за повторно воспоставување на средствата за егзистенција и раселувањето.

5. Процес на ОЗН

5.1 Преглед на процесот

Мерките за откуп на земјиште и повторно воспоставување на средствата за егзистенција ќе се спроведат во согласност со националното законодавство и барањата од БИ 5 на ЕБОР. Во овој дел е опишан планираниот процес на имплементацијата на ОЗН, чиишто чекорите се опишани подолу. Конкретната траса на далноводот е непозната во оваа фаза, така што нема информации за локациите на столбовите и потребите за откуп на земјиште за поврзаната инфраструктура. Локациите на трафостаницата коишто се детално опишани во првичната ОВЖССА подготвена во 2012 година, нудат три алтернативи и сите вклучуваат откуп на приватно и државно земјиште. Оваа РОЗН е рамка којашто само ги утврдува принципите за откуп на земјиште и неговите аспекти. Откако ќе бидат готови деталните дизајни, треба да се подготви детален План за откуп на земјиште и надомест врз основа на чекорите кои се детално опишани подолу.

- i) Идентификацијата на влијанијата од Проектот и засегнатите лица вклучувајќи:
 - Мапирање на проектната област и засегнатите домаќинства/земјишни парцели, вклучувајќи ги класите на земјиште, сопствениците и шемите на користење на земјиштето, приватното и комуналното земјиште, бизнисите и средствата
 - Попис на засегнатите парцели, средства и лица со цел да се направи список на лица со формални и неформални права на сопственост врз земјиштето и средства за егзистенција и да се идентификуваат оние кои ќе имаат право на надомест и/или помош.
 - Социо-економско истражување за да се дополнат податоците од пописот и да се соберат детални информации за социо-економската положба на засегнатите лица и да се оценат влијанијата врз нивните средства за егзистенција, со цел да се утврдат праведни мерки за надомест и повторно воспоставување на средства за егзистенција. Ова, исто така, ќе помогне да се идентификуваат ранливите поединци или групи на коишто може да им биде потребна дополнителна помош.
 - Попис на засегнатите средства, имот и објекти врз основа на мапирање и попис коишто ќе се користат за следење на активностите на ОЗН.
 - Јавни состаноци за консултации со цел да се обезбедат информации за Проектот, распоредот, откупот на земјиште, постапките на ОЗН, правата на лицата и процесот за утврдување на правата, надоместот и мерките за повторно воспоставување на средства за егзистенција. На засегнатите лица ќе им бидат понудени можности да дискутираат за пристапот кон надоместот и повторното воспоставување на средствата за егзистенција и да поставуваат какви било прашања во врска со процесите.
- ii) Матрица на права и рамка за надомест врз основа на информации од горенаведените чекори. Ќе се утврди матрица на права и ќе се подготват мерки за надомест и повторно воспоставување на средствата за

егзистенција во согласност со националното законодавство и барањата на ЕБОР.

- Со матрицата на права ќе се утврдат категориите на ЗЛ, како и помошта, надоместот и повторното воспоставување на средствата за егзистенција на коишто имаат право. Преку јавни состаноци за консултации ќе се информираат за развојот на категориите на ЗЛ и мерките за утврдување на правата.
 - Ќе се утврди датум на пресек за подобноста во согласност со барањата на ЕБОР и националното законодавство. Информациите во однос на датумот на пресек ќе бидат соодветно објавени во целата област засегната од Проектот.
- iii) Ќе се изврши утврдување на вредноста на земјиштето и надоместот, вклучувајќи ги објектите, зградите, насадите, прекинатите економски активности и изгубениот пристап до природните ресурси и ќе се достават понуди за надомест.
- Постапката за утврдување на вредноста ќе се изврши во согласност со законодавството на Македонија, меѓутоа, во согласност со барањата на ЕБОР, одредувањето на вредноста на средствата нема да ја земе предвид депрецијацијата на средствата. Во меѓувреме, овој пристап ќе има за цел да постигне соодветни нивоа на надомест, а во случаите кога засегнатите лица ги одбиваат понудите за надомест, ќе може да се покренат жалбени и правни постапки во согласност со националното законодавство.
- iv) Исплата на надоместот од страна на МЕПСО пред откупот на земјиштето или изгубениот пристап до економските активности или природните ресурси.
- v) Можеби ќе биде потребна помош за повторно воспоставување на средства за егзистенција за одредени сопственици и корисници на земјиште, иако малку е веројатно дека според природата на откупот на земјиште, т.е. стекнувањето на неколку квадратни метрки за кулите, Проектот негативно ќе влијае на егзистенцијата.

Покрај тоа, целокупниот процес на ОЗН ќе ги вклучи следниве елементи коишто ќе бидат подетално дискутирани во РОЗН:

- Тековни јавни консултации и објавување на информации (види Дел 7)
- Воспоставување на Механизам за оплаки (види Дел 8)
- Спроведување на следење и евалуација на ОЗН (види Дел 9)

5.2 Попис на засегнати лица и средства

Потребен е детален попис на сите засегнати лица, домаќинства, земјишни парцели, имоти и други средства за да се идентификува бројот на засегнати лица и земјишни парцели. Пописот треба да го спроведе МЕПСО или компанија трета страна која има искуство со активности за попис и истражување. Со пописот ќе се соберат информации за катастарска идентификација и координати на земјишни парцели, средства, категорија на земјиште, големина на земјишните парцели и обработени култури, дрва и структури кои ќе бидат засегнати од Проектот.

Пописот ќе ги искористи катастарските информации за да ги идентификува формалните сопственици и корисниците на земјиште.

Може ќе бидат потребни понатамошни испитувања за да се идентификуваат некои неформални сопственици и корисници на засегнатите земјишни парцели. Социо-економското истражување ќе обезбеди детални информации за формалните и неформалните средства за егзистенција, средства, активности и структури. Сите засегнати лица независно од тоа дали имаат формално право, кои се евидентирани за време на пописот, ќе имаат право на надомест во согласност со националното законодавство и барањата на ЕБОР утврдени во оваа РОЗН.

5.3 Социо-економско истражување

Социо-економското истражување ќе се спроведе за да се идентификуваат:

- Шемите на користење на земјиште, обработката на насадите и користењето на природните ресурси
- Нивоата на средства за егзистенција и приходи на ЗЛ, особено приходот од загубено земјиште на формалните и неформалните корисници на земјиште
- Корисниците на сезонски ресурси и корисниците на шумските ресурси кои може да бидат засегнати од Проектот
- Ранливи лица на кои треба да се посвети дополнително внимание со цел да имаат еднаква корист од проектот.

5.4 Матрица на права

Подолу е дадена прелиминарна Матрица на права која ги утврдува принципите за исплата на надомест на различни групи на засегнати лица, во зависност од средствата, имотите и средствата за егзистенција кои ги изгубиле како резултат на Проектот. Оваа Матрица треба да се ажурира и да се прилагоди на идентификуваното земјиште за откуп на засегнатите лица како дел од РОЗН. Според Политиката на ЕБОР за еколошки и социјални прашања (2014) надомест ќе се обезбеди за насади, овошни дрвја и други видови на дрва, како и средства и објекти кои ќе се најдат на земјишната парцела, вклучително и бунари, системи за наводнување, огради, структури доколку истите не се веќе вклучени во вредноста на земјиштето. Економските активности и средствата за егзистенција ќе се проценат за да се идентификуваат соодветните мерки за надоместување и ублажување. Исто така ќе се обезбеди помош при преселба и надомест на трошоците за трансакцијата. Подобноста се утврдува врз основа на пописот и датумот на пописот ќе претставува датум на пресек за надоместот, меѓутоа лицата кои полагаат формално право ќе имаат можност да добијат надомест и доколку аплицираат по пописот.

Индикативната Матрица на права е прикажана подолу. Таа ќе биде дополнета со ажурирани категории на засегнати лица и мерки за утврдување на правата по консултација и активностите за вклучување на заинтересираните страни.

OFFICIAL USE

Категорија на лица засегнати од Проектот	Сопственост	Вид на право, имот или загуба засегнати од Проектот	Право	Процес и конкретни услови
Сопственик Категорија на лица кои немаат формални законски права врз земјиштето во периодот на попис Закупец	Земјиште	Загуба на земјоделското земјиште и на средствата поврзани со него	Бесплатна регистрација на земјиштето во согласност со македонското законодавство пред откупот.	Пренос на правото на сопственост со спогодба во текот на процесот на експропријација
			Паричен надомест во износ на трошоците за замена според пазарната вредност на имотот, земјиштето или средствата доволно за замена на загубените средства и покривање на трошоците за трансакцијата. Или Паричен надомест за загубените средства како резултат на откуп на земјиштето. Паричен надомест за земјоделците - закупци за финансиски трошоци проценети според пазарните вредности за стекнување еквивалентен алтернативен закуп.	
Сопственик	Комерцијален имот	Загуба на земјиште, деловни средства и/или наем или приход	Надомест за загуба на земјиште, средства, приход и средства за егзистенција, вклучувајќи и надомест за пренос и повторна инсталација на машини и друга опрема.	Надоместот за загуба на земјиште, бизнис или приход од наем не е предвиден во македонскиот Закон за експропријација
Сопственик/Закупец/Категорија на корисници кои немаат формално право врз земјиштето или не полагаат законски права врз земјиштето или ресурсите кои ги користат	Постоечки приноси или пристап до средства за егзистенција, природни ресурси	Загуба на годишен принос	Право на собирање на приносите или паричен надомест за годишни приноси во вредност на замената	Паричен надомест за евентуални приноси доколку годишните приноси не можеле да се соберат во периодот на известување Паричен надомест
		Загуба на повеќегодишни и не-овошни дрва	Право на собирање на родот или паричен надомест за повеќегодишни дрва, растенија во вредност на замената врз основа на видот, возраста и производствената вредност на засегнатите дрва	
		Загуба на други средства или инвестиции поврзани со земјиштето	Паричен надомест за загуба на средства поврзани со земјиштето. Надомест кој е минимум еднаков на трошоците за замена на средствата.	
		Загуба на пристапот до средства за егзистенција и	Мерки за повторно воспоставување на средствата за егзистенција за обезбедување на приход Вработување во Проектот и во одржувањето и управувањето со новиот далновод	

	природни ресурси			
Орган одговорен за шуми и предложениот Национален парк Јабланица	Дрва, грмушки и друга вегетација	Загуба на дрва, грмушки и друга вегетација	Дрвата, грмушките и другата вегетација треба да се заменат во согласност со националното законодавство или со спогодбата со релевантните органи или, онаму каде што е применливо, треба повторно да се засадат по изградбата на кулите	Локацијата на новите дрва, грмушки и вегетација треба да ја утврдат релевантните органи

5.5 Утврдување на вредноста

Утврдувањето на вредноста на земјоделско земјиште се базира на моменталната пазарна вредност и е дефинирано во Методологијата за проценка на пазарната вредност на недвижен имот (Службен весник на Република Македонија бр. 54/12, член 13). Дефиницијата на земјоделско земјиште и катастарските информации се утврдени во Правилникот за начинот на катастарското класирање и утврдувањето и запишувањето на промената на катастарската култура и класа на земјиштето (Службен весник на Република Македонија бр. 144/13).

Според македонското законодавство, пазарната вредност на земјоделското земјиште, шумите и пасиштата се утврдува во согласност со просечната цена на земјиштето за претходната година. Индикативно, цената на 1 м² за класа 2 обработливо земјиште изнесува 40 денари, 1 м² винова лоза изнесува 60 денари, 1 м² пасиште изнесува 25 денари и 1 м² дворно место изнесува 100 денари.

Во областите каде што пазарот е во развојна фаза и постои можност за погрешна проценка на имотите и земјиштето, ќе се ангажира меѓународен професионален проценител за да советува за вредноста за замена.

5.6 Плаќање на надомест

Плаќањето во готово на сопствениците или корисниците на земјиштето во согласност со националното законодавство треба да се изврши во рок од 30 дена од судската одлука за надомест или да се предаде недвижноста што се дава како надомест за експроприраната недвижноста. Бидејќи оваа РОЗН е во согласност со барањата на ЕБОР, сите плаќања на надоместоци ќе се извршат пред активностите за откуп на земјиште. Во случај на надомест за изгубени средства за егзистенција, порамнувањето ќе се изврши пред ограничување на пристапот до средствата за егзистенција или природните ресурси.

На состаноците со заинтересираните страни ќе бидат наведени преферираните канали за плаќање на надоместот. Преферирани канали во согласност со меѓународната добра практика се банкарски трансфери, помали рати на готовински плаќања и компензација на земјиште за земјиште за да се избегне погрешно управување со плаќањето на надоместот.

5.7 Повторно воспоставување на средствата за егзистенција

Според БИ 5 на ЕБОР, лицата чии средства за егзистенција се засегнати од Проектот, имаат право на мерки за повторно воспоставување на средствата за егзистенција со цел да се подобри или барем да се врати нивниот животен стандард или средствата за егзистенција на ниво пред почетокот на проектот.

МЕПСО ќе изработи соодветна поддршка за повторно воспоставување на средствата за егзистенција која ќе ги содржи наодите од социо-економските истражувања спроведени за да се измерат и квантифицираат средствата за егзистенција и приходот кои најверојатно ќе бидат засегнати од Проектот. Истражувањата ќе обезбедат сознание за шемите на работа, приходите и средствата за егзистенција со фокус на земјоделското земјиште и областите со шуми кои се предмет на откуп. Случаите во кои земјоделската или друга платена

дејност е нарушена со изградбата, исто така ќе бидат вклучени во документите за повторно воспоставување на средствата за егзистенција.

5.8 Подготовка на детален План за откуп на земјиште и надомест

Откако сите неопходни информации ќе бидат собрани преку чекорите кои е детално наведени подолу, МЕПСО ќе работи со искусен консултант за да се подготви детален План за откуп на земјиште и надомест. Овој план ќе се базира на оваа РОЗН и ќе ги користи податоците за засегнатите земјишни парцели и сопственици на земјиште и нивниот социо-економски статус за да се утврдат соодветни мерки за ублажување и надоместување. Деталниот ПОЗН ќе содржи ажурирана и прилагодена матрица на права, активности за консултација, аранжмани за имплементација, листа на засегнати земјишни парцели и сопственици, и планови за следење и евалуација на активностите за откуп на земјиште. Деталниот ПОСН ќе се подготви откако деталните дизајни за далноводите ќе бидат договорени со сите релевантни заинтересирани страни и одобрени од страна на националните органи. ПОСН ќе се финализира пред да започнат преговорите за земјиштето, откупот на земјиштето или економската дислокација.

6. Основни податоци и пописи

Основните податоци за пописот не можеа да се соберат во периодот на посетите на локациите во мај 2015 година заради недостатокот на информации за локациите на кулите. Врз основа на информациите за коридорот на далноводот е утврдено дека приближно 50-60% од земјиштето кое ќе биде откупено е во државна сопственост. Тоа е резултат на фактот што далноводот ќе поминува низ шуми и низ делови на предложениот Национален парк Јабланица. Како резултат на Проектот, дрвата во коридорот на далноводот ќе треба да се исечат и затоа е неопходно да се утврдат мерки за надоместување на националните паркови и областите со шуми.

Повеќето посетени локации беа со земјиште кое се користи за пасишта или земјоделско производство. Локациите на кои далноводот поминува низ населени места овозможува флексибилност за да се избегне физичка релокација. Во областа покрај предложениот Национален парк Јабланица постои ризик селата да се прошират на локацијата на коридорот и затоа датумот на пресек за одредување на подобноста за надомест треба навреме да се утврди и распоредот на Проектот треба да се објави за да се избегне преселба на луѓето и изградба на куќи во непосредна близина на проектната област. Датумот на пресек ќе биде неопходен за да се спречат опортунистички жители да се преселат во проектната област со надеж дека ќе им биде платен надомест. Исплатата на надоместот нема да ги опфати инвестициите во недвижен имот и земјиште по завршувањето на пописот и пописот на средства.

Претстојното социо-економско истражување ќе обезбеди дополнителни податоци за земјишните парцели кои ги користат лицата кои немаат формални права врз земјиштето, како и податоци за ранливи поединци и групи кои најверојатно ќе бидат засегнати со откупот на земјиште.

7. Објавување на информации, учество и консултации

Јавните состаноци, консултациите со жителите и претставниците на локалните општини треба да бидат организирани во согласност со Планот за вклучување на заинтересираните страни (ПВЗС). МЕПСО е посветен на обезбедување на сите релевантни информации за јавноста и засегнатите лица за да се овозможи нивно информирано учество. Целата проектна документација, вклучувајќи ги националните ОВЖС, дополнителниот ОВЖССА пакет, вклучувајќи ги и ПВЗС, НТР, АПЖССА и оваа РОЗН ќе бидат достапни на веб страната на МЕПСО, додека печатените копии на македонски и албански јазик ќе бидат достапни во локалните општини и канцелариите на градоначалниците.

Распоредите за консултации и состаноците на заинтересираните страни ќе бидат дистрибуирани во општините и засегнатите лица ќе бидат навремено известени за датумите и местата на состаноците. Важно е да се обезбеди значајно вклучување на заинтересираните страни и информирано учество на засегнатите лица и заинтересираните страни во текот на Проектот. Дополнителни состаноци со сопствениците и корисниците на засегнатите земјишни парцели ќе бидат организирани одделно за да се обезбедат информации за процесот на откуп на земјиште, дизајнот на кулите и за подигање на свеста за здравствените и безбедносните проблеми поврзани со електромагнетните полиња и далноводите под висок напон.

8. Механизам за поплаки

Механизам за поплаки воспоставен според ПВЗС ќе се користи за собирање на повратни информации, прашања и коментари во врска со овој РОЗН и процесот на откуп на земјиште, поопшто. Механизмот ќе почне да функционира на почетокот на процесот со цел навремено да се примаат и разгледаат коментарите и прашањата на засегнатите страни и да се обезбедат дополнителни информации за мерките за надомест и повторното воспоставување на средствата за егзистенција на лицата засегнати од физичката или економската дислокација. Поплаките ќе бидат навремено разгледани во согласност со механизмот за поплаки презентирани во ПВЗС.

МЕПСО веќе има утврден официјален систем за разгледување на поплаките и ќе им овозможи на засегнатите лица да поднесуваат жалби (вклучувајќи и анонимно) преку разни канали, вклучувајќи електронска пошта, писма, телефонски повици, лични посети на претставници и преку користење на формуларот за поплаки даден како Прилог 1 на овој документ.

Поплаките ќе се евидентираат во датотека за поплаки со детали за издавањето, потврда за прием, преземени активности и датум на решавање.

9. Имплементација, буџет, следење и известување за РОЗН

МЕПСО ќе биде одговорен за спроведување на сите аспекти на РОЗН. Од страните вклучени во различните аспекти на имплементацијата на Проектот ќе се бара да бидат во согласност со барањата утврдени во РОЗН и деталниот ПОЗН откако ќе стане достапен.

Спроведувањето на деталниот ПОЗН ќе започне пред градежните активности откако ќе бидат утврдени финалниот коридор, локациите на кулите и локацијата на графостаницата. Генерално, имплементацијата на ПОЗН ќе има три клучни фази:

1. Се спроведуваат јавни состаноци, попис и социо-економско истражување и процес на преговори поврзани со откуп на земјиштето
2. Обезбедување на имотни права, плаќање на надомест, повторно воспоставување на средствата за егзистенција
3. Процес на следење и известување на ОЗН

Потребниот буџет за имплементација на ПОЗН ќе биде утврден по завршувањето на активностите на пописот и истражувањето, откако ќе се утврди реалниот број на засегнати земјишни парцели. Буџетот ќе ги покрие откупот на земјиштето, надоместот, повторното воспоставување на средствата за егзистенција, раселувањето, следењето и евалуацијата, како и непредвидени и административни трошоци. Трошоците за откуп на земјиштето ќе бидат вклучени во вкупните трошоци на Проектот.

Вклучени се конкретните мерки за следење за да се осигура дека приходот и животниот стандард на засегнатите лица се вратени на нивото пред почетокот на проектот или се подобрени. Во табелата подолу се резимирани клучните показатели и зачестеноста на потребното следење.

Показател	Податоци за потврда	Зачестеност	Одговорност
Влезни показатели			
Трошоци за откуп на земјиште и повторно воспоставување на средствата за егзистенција	Финансиска евиденција на трансакции	На годишно ниво	МЕПСО
Број на засегнати лица по категорија	Попис и механизам за поплаки	На квартално ниво	МЕПСО
Излезни показатели			
Број на потпишани договори за надомест и откуп на земјиште	Системи за управување со податоци	На месечно ниво	МЕПСО/консултанти
Број на лица коишто добиле надомест	Системи за управување со податоци	На месечно ниво	МЕПСО
Обезбедени активности за повторно воспоставување на средствата за егзистенција	Системи за управување со податоци	На месечно ниво	МЕПСО
Механизам за поплаки	Датотека за поплаки	На месечно ниво	МЕПСО

МЕПСО ќе врши тековни активности за следење, евалуација и периодично известување за спроведувањето на ПОЗН (вклучувајќи ги и показателите наведени погоре) и ќе вклучува учество на клучните заинтересирани страни како што се засегнатите заедници. Ќе биде потребна завршна ревизија за да се оцени успехот на активностите во рамките на ПОЗН.

МЕПСО ќе вклучи податоци за следење и извештај за напредокот на активностите на ПОЗН во квартални извештаи во текот на процесот на откуп на земјиште и, исто така, ќе ги резимира релевантните информации во своите годишни

извештаи до ЕБОР, како што се бара според целокупното Еколошко и социјално следење на Проектот. МЕПСО, исто така, на јавноста ќе ѝ обезбеди податоци од следењето на повторното воспоставување на средствата за егзистенција во овие годишни извештаи.

Прилог 1: Формулар за поплаки

АД МЕПСО

Максим Горки бр.4, 1000 Скопје, Македонија

Тел/факс: +389 2 3238 213; +389 2 3149811; info@mepso.com.mk

ФОРМУЛАР за КОМЕНТАРИ и ПРЕДЛОЗИ

Податоци за контакт на лицето кое доставува коментари или предлози

Доколку е можно, ве молиме да го наведете вашето име, адреса и е-маил. Доколку сакате да останете анонимни, тоа не е проблем. Едноставно наведете АНОНИМНО во полето подолу. Вашите коментари ќе бидат разгледани од страна на МЕПСО. Можете да пишувате на задната страна или на дополнителни страници. Не треба да ги пополнувате сивите полиња од овој формулар. Тој служи за евидентирање на вашиот коментар и за цели на одговарање на коментарот. Откако ќе го пополните формуларот, можете да го доставите по пошта, по факс, по е-маил до МЕПСО (видете податоци за контакт подолу)

Име

Адреса

Телефон

Е-маил адреса

Коментари и предлози во врска со 400kV далноводот

Дали би сакале да добивате информации за активностите поврзани со Проектот? Да Не
 Ако да, како би сакале да ги добивате: ТВ писмо постер е-маил веб страна
 На кој јазик сакате да Ве контактираме: Македонски Албански Англиски

СТАТУС НА КОМЕНТАР

Како беше добиен коментарот:

 Лично По телефон Читална По пошта По е-маил Друго (ве молиме опишете).....

Датум на евидентирање на коментарот:

Коментар број:

Евидентиран од:

:

Потребен е одговор Да/Не

Одговорно лице за подготовка на одговорот:

Одговорот е испратен (датум):

Одговорот е евидентиран (датум):